

Adrian Maryniak

*Absolwent Uniwersytetu Gdańskiego**Wydziału Prawa i Administracji*

ORCID: 0000-0002-7017-4335

Zwalczanie opóźnień w płatnościach
w transakcjach handlowych na przykładzie
opóźnienia w płatności czynszu najmu.
Głosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości
z dnia 1 czerwca 2017 r. w sprawie C-330/16
Piotr Zarski przeciwko Andrzejowi Stadnickiemu

Combating late payment in commercial transactions
using the example of late payment of rent.
A gloss to the judgment of the Court of Justice
of 1 June 2017 in Case C-330/16 *Piotr Zarski vs. Andrzej Stadnicki*

Streszczenie

Celem glosy było omówienie wyroku Trybunału Sprawiedliwości wydanego dnia 1 czerwca 2017 r. w sprawie C-330/16 *Piotr Zarski przeciwko Andrzejowi Stadnickiemu* oraz przedstawienie problematyki przeciwdziałania nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych. W szczególności analizie poddana została instytucja rekompensaty za koszty odzyskiwania należności. Odniesiono się zarówno do treści ustawowych, jak i orzecznictwa polskich sądów powszechnych. W glosie nie pozostawiono również bez omówienia efektywności instytucji rekompensaty oraz jej problemów. Poruszony został aspekt popularności ustawy oraz niejednolitej linii orzeczniczej polskich sądów budzącej wątpliwość wierzycieli co do stosowania prawa. Przedstawione zostało szerokie spektrum przypadków związanych ze stosowaniem rekompensaty ze szczególnym naciskiem na często błędne interpretowanie przepisów ustawy w stosunku do rekompensaty za koszty odzyskiwania należności oraz notoryczne wręcz pomijanie warunku *sine qua non* domagania się jej przez wierzyciela. Do omówienia przedstawionej problematyki zastosowano głównie wyroki polskich sądów powszechnych oraz literaturę przedmiotu zarówno krajową, jak i zagraniczną. Przeprowadzona analiza tematu doprowadziła do uzyskania wyników, które wyjaśniły wiele aspektów problematyki opóźnień płatności w transakcjach handlowych. Na uwagę zasługuje fakt, iż wprowadzenie przepisów odnośnie do rekompensaty w praktyce nie wpłynęło pozytywnie na skrócenie terminów płatności w transakcjach handlowych. Dodatkowo wykazano, iż wyrok Trybunału Sprawiedliwości wydany w omawianej sprawie miał niebagatelne znaczenie w kontekście umów zawieranych przed wejściem w życie ustawy stanowiącej transpozycje dyrektywy 2011/7/UE do polskiego porządku prawnego. Dogłębna ana-

liza przedstawionego wyroku oraz dyrektywy doprowadziła do konkluzji, iż dozwolone jest wyłączenie z zakresu zastosowania omawianych przepisów umów zawartych przed wejściem w życie ww. dyrektywy.

Słowa kluczowe

rekompensata, koszty odzyskiwania należności, opóźnienia w transakcjach handlowych, transakcje handlowe, czynsz najmu

Abstract

The purpose of the gloss was to discuss the judgment of the Court of Justice delivered on 1 June 2017 in Case C-330/16 *Piotr Zarski vs. Andrzej Stadnicki* and to present the issue of counteracting excessive delays in commercial transactions. In particular, the institution of compensation for recovery costs was analysed. Reference was made to both the statutory content and the case law of Polish common courts. The gloss also discussed the effectiveness of the institution of compensation and its problems. The aspect of the Act's popularity and the inconsistent line of rulings by Polish courts raising doubts among creditors as to the application of the law was raised. A broad spectrum of cases related to the application of compensation is presented with particular emphasis on the often erroneous interpretation of the Act's provisions in relation to compensation for recovery costs and the notorious omission of the sine qua non condition for a creditor to demand it. To discuss the presented problem mainly the judgements of Polish common courts and the literature on the subject, both domestic and foreign, were used. The analysis of the topic has led to results that explain many aspects of the problem of late payments in commercial transactions. It is worth noting that the introduction of provisions on compensation has not had a positive impact on shortening payment periods in commercial transactions. In addition, it has been demonstrated that the judgment of the Court of Justice in this case was of considerable significance in the context of contracts concluded before the entry into force of the act transposing Directive 2011/7/EU into the Polish legal system. An in-depth analysis of the presented judgment and the Directive led to the conclusion that only agreements concluded before the entry into force of the above Directive are allowed to be excluded from the scope of application of the discussed provision.

Keywords

compensation, recovery costs, delays in commercial transactions, commercial transactions, rent

1. Wstęp

Temat poruszany w niniejszej glosie jest niezwykle istotny, zarówno biorąc pod uwagę ustawodawstwo unijne, jak i obecne funkcjonowanie stosunków handlowych z naciskiem na terminowość w uiszczaniu płatności na rzecz kontrahentów. Celem glosy jest omówienie tez przyjętych przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku wydanym w sprawie C-330/16 *Piotr Zarski przeciwko Andrzejowi Stadnickiemu* z dnia 1 czerwca 2017 r.¹ oraz wykazanie problematyki ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych z wyszczególnieniem instytucji rekompensaty za koszty odzyskiwania należności zawartej w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 2013 r.

¹ ECLI:EU:C:2017:418.

o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych², która stanowi transpozycję do polskiego systemu prawnego dyrektywy 2011/7/UE³ opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Skupiono się na powodach, dla których została ona wprowadzona do polskiego systemu prawnego oraz jej obecnej popularności w polskim systemie prawnym. Na wskazanie zasługuje fakt, iż instytucja rekompensaty stanowi swoiste *novum* w polskim prawie poprzez wprowadzenie wprost określonych w ustawie kwot, jakich może domagać się wierzyciel od dłużnika. Wprowadzenie takiej zmiany miało mieć przełomowy wpływ na terminowość płatności w transakcjach handlowych. Nie pominięto również jakże istotnych kwestii, jakimi są popularność stosowania przepisów o przeciwdziałaniu opóźnieniom w transakcjach handlowych oraz ich wpływ na gospodarkę. W celu jak najszerzego omówienia tematu zostały poruszone zarówno kwestie ustawodawcze, jak i orzecznictwo polskich sądów powszechnych. Podkreślenia wymaga fakt, iż linia orzecznicza polskich sądów powszechnych odnosząca się do przedmiotowej materii jest niejednolita, co nie sprzyja pewności prawa. W celu pełnego zrozumienia oraz wyjaśnienia powyższej problematyki glosa została usystematyzowana w sposób, który dodatkowo wpłynął na poprawne zapoznanie się z tym jakże istotnym tematem. W pierwszej części glosy skupiono się głównie na omawianym wyroku wydanym przez Trybunał Sprawiedliwości, przechodząc następnie do istotnych z punktu widzenia sprawy definicji i w kolejnych krokach odnosząc się do regulacji polskich oraz polskiego orzecznictwa krajowego.

2. Stan faktyczny oraz rozstrzygnięcie Trybunału Sprawiedliwości

Sprawa C-330/16 miała swój początek w Polsce⁴. Strony postępowania, Piotr Zarski oraz Andrzej Stadnicki, są przedsiębiorcami. W dniu 20 września 2010 r. strony zawarły umowę najmu na czas nieokreślony; najem dotyczył prowadzonych przez nie działalności gospodarczych. Na podstawie tejże umowy Stadnicki miał korzystać z pomieszczeń biurowych należących do wynajmującego Zarskiego. Zgodnie z umową Stadnicki był zobowiązany do zapłaty czynszu najmu na rzecz Zarskiego. W związku z opóźnieniami w płatnościach, których dopuścił się Stadnicki, Zarski zażądał rekompensaty w stałej kwocie 40 euro tytułem rekompensaty kosztów odzyskiwania należno-

² Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, Dz. U. z 2021 r. poz. 424, t.j. z 8.03.2021, dalej „ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom”.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych, Dz. Urz. UE L 48/1 z 23.02.2011 r., dalej dyrektywa 2011/7/UE.

⁴ I. Tot, *Late payment directive: recent and pending cases at the court of justice*, “Intereulaweast” 2016, vol. III (2), s. 82.

ści, tj. czynszu najmu płaconego z opóźnieniem w okresie od 9 kwietnia 2014 r. do lutego 2015 r., zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (po nowelizacji z 2019 r. nazwa została zmieniona na ustawę o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych⁵, dalej u.p.n.o.t.h.)⁶.

W związku z nieuiszczeniem wyżej wymienionej opłaty Zarski wniósł powództwo do Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy. Powództwo oparte na art. 10 ust. 1 u.p.n.o.t.h. z dnia 8 marca 2013 r. zostało oddalone na podstawie art. 15 wyżej wymienionej ustawy. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wskazał, iż w związku z przytoczonym wyżej przepisem do przedmiotowej ustawy nie stosuje się umów zawartych przed 28 kwietnia 2013 r. Zarski wniósł apelację do Sądu Okręgowego w Warszawie.

Sąd Okręgowy, rozpatrując sprawę w II instancji, dopatrywał się szeregu niejasnych kwestii. W związku z powyższym, w oparciu o procedurę odesłania prejudycjalnego⁷, do Trybunału Sprawiedliwości zostały skierowane następujące pytania prejudycjalne:

- „1) Czy najem lokalu jest usługą w rozumieniu art. 2 pkt 1, art. 3 (oraz motywów 2, 3, 7, 11, 18 i 23) dyrektywy 2011/7?
- 2) W przypadku odpowiedzi pozytywnej na pytanie pierwsze: czy w razie zawarcia na czas nieokreślony umowy najmu transakcją handlową jest umowa czy pojedyncza, odrębna transakcja, jaką jest każdorazowa płatność czynszu w zamian za udostępnienie lokalu i mediów w rozumieniu art. 1 ust. 1, art. 2 pkt 1, art. 3, 6, 8 (oraz motywów 1, 3, 4, 8, 9, 26, 35) dyrektywy 2011/7?
- 3) W przypadku uznania w odpowiedzi na pytanie drugie, że transakcją handlową jest każdorazowa płatność czynszu w zamian za udostępnienie lokalu i mediów, to czy art. 1 ust. 1, art. 2 pkt 1 oraz art. 12 ust. 4 (oraz motyw 3) dyrektywy 2011/7 należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mogą wykluczyć zastosowanie tej dyrektywy do umów najmu zawartych przed 16 marca 2013 r., w sytuacji, jeżeli opóźnienia w realizacji poszczególnych płatności czynszu występują po tej dacie?”⁸.

Trybunał Sprawiedliwości na wstępie wskazał, iż pytania pierwsze oraz trzecie należy rozpatrywać łącznie, gdyż Sąd odsyłający zmierzał według Trybunału Sprawiedliwości do ustalenia, czy art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mogą wykluczyć z zakresu stosowania powyższej dy-

⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych, Dz. U. z 2019 r. poz. 1649, dalej „ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych”.

⁶ Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom.

⁷ M. Koszowski, *Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, Dąbrowa Górnicza 2012, s. 38-44, 48, 52.

⁸ ECLI:EU:C:2017:418.

rektywy umowy zawarte przed dniem 16 marca 2013 r. oraz jaki wpływ na powyższe ma fakt, iż opóźnienia nastąpiły po wcześniej wskazanej dacie pomimo zawarcia umów, z których wynikały przed dniem 16 marca 2013 r.

Trybunał Sprawiedliwości wskazał, iż art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE zezwala państwom członkowskim na wyłączenie z zakresu obowiązywania ustawy stanowiącej transpozycję dyrektywy umów zawartych przed 16 marca 2013 r. Trybunał Sprawiedliwości, powołując się zarówno na orzecznictwo, jak i na zasadę jednolitego stosowania prawa Unii Europejskiej oraz równości prawa, wskazał, iż w przypadku braku konkretnego odesłania w przepisie do prawa państwa członkowskiego w celu określenia jego znaczenia oraz zakresu konieczne jest nadanie przedmiotowemu przepisowi w całej Unii Europejskiej jednolitej oraz autonomicznej wykładni. W dalszej części wyroku Trybunał Sprawiedliwości wskazał, iż art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE nie zawiera odesłania do prawa państw członkowskich, w związku z czym jego interpretacja powinna przebiegać w sposób autonomiczny oraz jednolity.

Co istotne, Trybunał Sprawiedliwości odniósł się do szczegółowego brzmienia art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE, w którym prawodawca posłużył się sformułowaniem „umowy zawarte”, nie zaś „transakcje handlowe”, przy czym sformułowanie „transakcje handlowe” zostało wielokrotnie użyte w przedmiotowej dyrektywie. W związku z tym należy stwierdzić, iż prawodawca celowo posłużył się w tym przypadku stwierdzeniem „umowy zawarte”. Powyższe prowadzi do konkluzji, iż prawodawca, posługując się w tym przepisie wyżej wskazanym wyrażeniem, zamierzał pozwolić państwom członkowskim na wyłączenie ze stosowania dyrektywy 2011/7/UE stosunków umownych zawartych przed dniem 16 marca 2013 r. oraz skutków tych umów. Co istotne, powyższe jest wsparte przez kontekst art. 13 tejże dyrektywy. Wskazany przepis uchyla dyrektywę 2000/35 od dnia 16 marca 2013 r., podkreślając jednak, iż ta dyrektywa ma nadal zastosowanie do umów, do których nie stosuje się dyrektywy 2011/7/UE zgodnie z art. 12 ust. 4. Zgodnie z tym, jeżeli państwo członkowskie skorzystało z nadanej mu przez przytoczony wyżej artykuł możliwości wyłączenia ze stosowania nowo utworzonego aktu prawnego, który powstał w związku z obowiązkiem transpozycji dyrektywy umów zawartych przed 16 marca 2013 r., umowy te podlegać będą dyrektywie 2000/35. Podkreślić przy tym należy, iż umowy nie mogą jednocześnie podlegać przepisom kilku dyrektyw.

W związku z tym, w przypadku gdy umowa, na podstawie której ma zostać dokonana płatność, została zawarta przed 16 marca 2013 r., zaś państwo członkowskie skorzystało z możliwości zawartej w art. 12 ust 4 dyrektywy 2011/7/UE, to spory nie mogą podlegać tejże dyrektywie.

Mając na względzie powyższe, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, iż odpowiadając na pytania drugie i trzecie, art. 12 ust 4 dyrektywy 2011/7/UE należy interpretować w następujący sposób: na jego podstawie państwa członkowskie mają możliwość wykluczenia z zakresu stosowania nowo powstałego aktu prawnego w związku z transpozycją dyrektywy umów zawartych przed 16 marca 2013 r., nawet jeżeli opóźnienia wynikające z tychże umów występują po tej dacie. Trybunał Sprawiedliwości, mając na względzie odpowiedź udzieloną w stosunku do pytania drugiego i trzeciego, uznał za zbędne udzielanie odpowiedzi na pytanie pierwsze.

Odnosząc odpowiedź Trybunału Sprawiedliwości do stanu faktycznego sprawy, należy wskazać, iż umowa będąca podstawą roszczenia została zawarta przed 16 marca 2013 r., natomiast Polska skorzystała z możliwości, jaką daje art. 12 ust 4 dyrektywy 2011/7/UE. W związku z tym umowa ta nie mogłaby podlegać czasowemu zakresowi tejże dyrektywy, dlatego ustalanie, czy jest ona wykluczona z materialnego zakresu stosowania dyrektywy 2011/7/UE, jest zbędne, gdyż nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia.

W sentencji Trybunał Sprawiedliwości wskazał: „Artykuł 12 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mogą wykluczyć z zakresu stosowania tej dyrektywy opóźnienia w płatnościach w ramach wykonywania umowy zawartej przed dniem 16 marca 2013 r., nawet jeśli te opóźnienia występują po tej dacie”.

3. Znaczenie wyroku w sprawie C-330/16 *Piotr Zarski przeciwko Andrzejowi Stadnickiemu*

Wyrok wydany w omawianej sprawie ma niebagatelne znaczenie dla podmiotów obrotu gospodarczego oraz sądów powszechnych w zakresie stosowania do umów zawartych przed dniem 16 marca 2013 r. przepisów u.p.n.o.t.h. Wskazać należy, iż rozstrzygnięcie, w którym wskazano art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE, rozwiało wątpliwości dotyczące tego, czy umowy zawarte przed dniem 16 marca 2013 r. wchodzą w zakres przepisów krajowych powstających na bazie transpozycji przedstawionej dyrektywy. W tym miejscu należy przyrzeć się bliżej datom zarówno wydania wyroku, jak i skierowania do Trybunału Sprawiedliwości pytań prejudycjalnych przez sąd⁹ procedujący w tej sprawie. Pytania prejudycjalne wpłynęły do Trybunału Sprawiedliwości 10 czerwca 2016 r. zgodnie z postanowieniem Sądu z dnia 16 maja 2016 r., natomiast wyrok został wydany przez Trybunał Sprawiedliwości 1 czerwca 2017 r. Zważając na to, iż ustawa weszła życie w marcu 2013 r. pierwsze rozstrzygnięcie Trybunału Sprawiedli-

⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie, XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy, XXIII Ga 251/15.

wości w zakresie art. 15 u.p.n.o.t.h. w związku z art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE nastąpiło po ponad czterech latach. Nie oznacza to przy tym, iż wcześniej polskie sądy nie procedowały w sprawach opartych na wyżej wskazanym przepisie. Jako przykład można wskazać wyrok z dnia 29 marca 2016 r. wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt XXIII Ga 428/16, w której podobnie jak w omawianym wyroku C-330/16 powód dochodził roszczenia związanego z czynszem najmu. Powód w przedmiotowej sprawie zmierzał do wykazania, iż transakcją handlową jest każdy nieopłacony czynsz najmu, nie zaś cała umowa. Z przedmiotowym stwierdzeniem nie zgodził się Sąd Okręgowy, wskazując, iż przyjęcie takiego założenia świadczyłoby o comiesięcznym zawieraniu nowej umowy. Sąd Okręgowy ponadto wskazał, iż odwołując się zarówno do specyfiki umowy, jak i art. 15 u.p.n.o.t.h., do przedmiotowej umowy stosuje się przepisy sprzed 16 marca 2013 r. Następnie powyższe zostało również potwierdzone przez Trybunał Sprawiedliwości, co utwierdziło zarówno sądy polskie, jak i innych krajów członkowskich w zakresie stosowania wskazywanego przepisu dyrektywy. Dzięki wyrokowi w tejże sprawie zostały rozwiązane zarówno wątpliwości co do prawa, jakie należy stosować w przypadku umów zawartych przed 16 marca 2013 r., jak i charakterystyki transakcji handlowych, za które nie należy poczytywać pojedynczych płatności. Na przykładzie czynszu najmu zgodnie ze stanem faktycznym sprawy wskazano, iż takie rozumienie transakcji handlowych doprowadziłoby do znacznych nadużyć poprzez próby domagania się rekompensaty w wysokości 40 euro (lub więcej w zależności od wartości zgodnie z art. 10 ust 1. u.p.n.o.t.h.) za każdą nieopłaconą miesięczną należność. Takie zastosowanie rekompensaty byłoby nad wyraz niekorzystane dla dłużników oraz stałoby w sprzeczności do art. 5 Kodeksu cywilnego, mając na względzie zasadę współzycia społecznego oraz uczciwej gospodarki.

4. Definicje istotne dla sprawy C-330/16 *Piotr Zarski przeciwko Andrzejowi Stadnickiemu*

Bezsprzecznie dla szerszego oraz pełnego zrozumienia przedmiotowej tematyki istotne jest przedstawienie znaczenia głównych pojęć towarzyszących zagadnieniu. Jako pierwszą należy przedstawić definicję pojęcia „transakcja handlowa”. Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych przez transakcje należy rozumieć „umowę, której przedmiotem jest odpłatna dostawa towaru lub odpłatne świadczenie usługi, jeżeli strony, o których mowa w art. 2, zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością”. W przytoczonej wyżej definicji znajduje się odniesienie do art. 2 ustawy, który wskazuje strony transakcji, jakie

muszą brać w niej udział, aby transakcję można było uważać za transakcję handlową. Zgodnie z tym przepisem takimi stronami są:

- a) przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162)¹⁰;
- b) podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców¹¹;
- c) podmioty, o których mowa w art. 4, art. 5 ust. 1 i art. 6 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 oraz z 2020 r. poz. 288, 1492, 1517, 2275 i 2320)¹²;
- d) osoby wykonujące wolny zawód;
- e) oddziały i przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych;
- f) przedsiębiorcy z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej.

Następnym niezwykle istotnym zagadnieniem jest wskazane m.in. w tytule przedmiotowej glosy „opóźnienie”. Zauważyć należy, iż nie sposób odnaleźć wyjaśnienia tego sformułowania w obowiązujących aktach prawnych czy dostępnej literaturze przedmiotu. Opóźnienie w płatności należy rozumieć jako stan, w którym jedna ze stron umowy nie dochowała wymaganego terminu płatności. Przeciwdziałanie opóźnieniom polega natomiast na tym, aby kontrahenci dotrzymywali tychże terminów. Jest to tak istotne, gdyż w przypadku częstych zaniedbań przedsiębiorstwa tracą płynność finansową. Takie działania mogą doprowadzić do powstania spirali niewypłacalności, która może mieć negatywny wpływ na gospodarkę w wielu sektorach. Powyższa sytuacja jest doskonale widoczna w branży transportu drogowego. Zator płatniczy przedsiębiorstwa dominującego może nieść za sobą negatywne skutki dla mniejszych przedsiębiorców, przy czym podmiot mający silniejszą pozycję rynkową jest w stanie poradzić sobie z chwilowym brakiem płynności finansowej, natomiast mniejsze podmioty znacznie bardziej odczuwają opóźnienia w płatnościach. W ostatnich latach branża transportowa kilkakrotnie odczuła upadek wiodących przedsiębiorstw. W tym gronie należy zaliczyć taki podmiot jak RiCö Internationale Transporte und Logistik, której upadek w 2008 r. spowodował wiele negatywnych konsekwencji. Definiując „opóźnienie”, należy również odnieść się do kwestii wymagalności roszczenia. Zgodnie zarówno z doktryną¹³, jak i orzecnictwem¹⁴ poprzez wymagalność roszczenia należy rozumieć stan, w którym żądanie wierzyciela otrzymuje

¹⁰ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 162), art. 4.

¹¹ *Ibidem*, art. 6 ust. 1.

¹² Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 z późn. zm.).

¹³ J. Ignatowicz, *System prawa cywilnego*, t. I, Wrocław 1985, s. 814.

¹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN 500/90.

swoją ważność w stosunku do dłużnika. W przypadku rekompensaty za koszty odzyskiwania należności zgodnej z art. 10 u.p.n.o.t.h. zgodnie z brzmieniem ustawy wierzyciel może domagać się rekompensaty wraz z chwilą uzyskania prawa do odsetek, przy czym odsetki przysługują wierzycielowi pierwszego dnia po umówionym terminie płatności. W związku z tym już dzień po terminie może domagać się on zryczałtowanej kwoty rekompensaty od dłużnika. Jednakże orzecznictwo sądów w tym zakresie jest niejednolite i niejednokrotnie polskie sądy podają w wątpliwość zasadność domagania się rekompensaty, gdy opóźnienie jest znikome, chociaż z ustawy nie wynika, że opóźnienie musi być znaczne. Zgodnie z ustawą rekompensata przysługuje wierzycielowi od dnia nabycia przez niego prawa do odsetek. Jedynie powyższe należy pochylić jako warunek *sine qua non* domagania się rekompensaty. Wybrane orzecznictwo sądów powszechnych odnoszące się do poruszanej materii zostanie wskazane w dalszej części glosy.

5. Powód wprowadzenia nowej dyrektywy

W Unii Europejskiej na długo przed wprowadzeniem dyrektywy 2011/7/UE debатовano nad tym, jak zaradzić coraz bardziej pogłębiającym się zatorom płatniczym. W związku z tym 29 czerwca 2000 r. została wprowadzona dyrektywa 2000/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych. W celu ulepszenia narzędzi do walki z opóźnieniami została wprowadzona dyrektywa 2011/7/UE. W roku jej wprowadzenia średnie terminy płatności w Unii Europejskiej wynosiły 56 dni w sektorze prywatnym i 65 dni w sektorze publicznym. Warto jednak podkreślić, iż są to dane uśrednione. Na przykład terminy płatności w greckim sektorze prywatnym wynosiły 110 dni, natomiast w publicznym 168 dni¹⁵. Statystykę zawyżały również średnie terminy w takich krajach jak Włochy czy Hiszpania. Jednym z krajów, który znacznie poprawiał uśrednione wyniki terminów płatności, była Polska, w której terminy płatności w sektorze prywatnym wynosiły 36 dni, natomiast w publicznym 38 dni. Były to jedne z najkrótszych terminów płatności w Europie¹⁶. Dodatkowo organy Unii Europejskiej chciały przeciwdziałać pośrednim skutkom opóźnień płatności, jakim bezsprzecznie jest m.in. bezrobocie. W roku 2011 szacowano, iż około 400 000 osób rocznie traci pracę w związku z upadkiem przedsiębiorstw spowodowanym niewypłacalnością wynikającą z zatorów płatniczych¹⁷.

¹⁵ European Payment Index 2011, firstonline.info, <http://firstonline.info/news/files/356.pdf>, s. 24, 33 [dostęp: 30.05.2021], dalej "European Payment Index".

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Combating Late Payment in Commercial Transactions (Recast) – Implementing the Small Business Act, 2010 O.J. (C 255) s. 42, 43.

Opóźnienia w płatnościach w poszczególnych krajach członkowskich dodatkowo zniechęcały przedsiębiorców do kontaktów z kontrahentami z innego kraju członkowskiego. To z kolei prowadziło do paraliżu w handlu międzynarodowym, któremu Unia Europejska chciała szczególnie zapobiec. W związku z tym wprowadzono dyrektywę 2011/7/UE, która miała m.in. wprowadzić nowe narzędzie w walce z dłużnikami w postaci rekompensaty za koszty odzyskiwania należności czy zreformować kulturę płatniczą we Wspólnocie poprzez chociażby wprowadzenie maksymalnych terminów płatności¹⁸.

6. Transpozycja dyrektywy 2011/7/UE do prawa polskiego oraz praw krajowych wybranych państw członkowskich

Rzeczpospolita Polska, wypełniając obowiązek państwa członkowskiego, wprowadziła do własnego stanu prawnego ustawę będącą transpozycją dyrektywy. W wyniku tego weszła w życie ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o transakcjach handlowych¹⁹. Wprowadzenie jej do polskiego porządku prawnego miało nie tylko na celu wypełnienie obowiązku dotyczącego transpozycji dyrektywy. Równie ważnym zadaniem stawianym przed tym aktem prawnym było działanie na rzecz ograniczenia opóźnień w transakcjach handlowych. Jednym z głównych narzędzi wprowadzonych tą ustawą stała się rekompensata dochodzona na podstawie art. 10 ust. 1 wskazanej wyżej ustawy. Dzięki temu zapisowi wierzyciel mógł się domagać od dłużnika zryczałtowanej rekompensaty za koszty windykacji w kwocie 40 euro. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych (Dz. U. poz. 1649) zmieniła wyżej wskazany przepis, dając wierzycielowi możliwość dochodzenia rekompensaty za koszty odzyskiwania należności, stanowiącej równowartość kwoty:

- 1) 40 euro – gdy wartość świadczenia pieniężnego nie przekracza 5000 zł;
- 2) 70 euro – gdy wartość świadczenia pieniężnego jest wyższa niż 5000 zł, ale niższa niż 50 000 zł;
- 3) 100 euro – gdy wartość świadczenia pieniężnego jest równa lub wyższa od 50 000 zł.

W tym miejscu należy wyjaśnić sposób przeliczania wartości euro na złotego. Umiejętność poprawnego przeliczania rekompensaty może okazać się niezwykle przydatna podczas wytaczania powództwa czy w poprawnym wypełnianiu obowiązków księgowych. Zgodnie z art. 10 ust. 1a²⁰ „Równowartość kwoty rekompensaty, o której mowa w ust. 1, jest ustalana przy zastosowaniu średniego kursu euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym świadczenie pieniężne stało się wymagalne”. Przykładowo, jeżeli roszczenie

¹⁸ Dyrektywa 2011/7/UE, s. 5-8.

¹⁹ Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom.

²⁰ Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom.

wierzyciela stało się wymagalne np. 25 maja 2021 r., w celu przeliczenia rekompensaty na złote należy odnieść się do ostatniego dnia roboczego w miesiącu poprzedzającym miesiąc, w którym roszczenie stało się wymagalne. W takim przypadku przedmiotem zainteresowania wierzyciela powinien być kurs obowiązujący w ostatnim dniu roboczym kwietnia. Ostatnim dniem roboczym w kwietniu był 30 kwietnia, w którym ogłoszony przez Narodowy Bank Polski kurs euro wynosił 4,5654 zł²¹. W związku z tym przeliczając na złote: 40 euro, wierzyciel mógłby domagać się 182,62 zł, 70 euro – wierzyciel mógłby domagać się 319,58 zł, natomiast w przypadku 100 euro rekompensata po przeliczeniu wynosiłaby 456,54 zł. Sposób przeliczania rekompensaty wskazuje, iż w zależności od miesiąca, w którym wierzytelność stała się wymagalna, będzie miała ona inną wartość. Taki sposób obliczania rekompensaty wydaje się najbardziej transparentny dla każdej ze stron stosunku prawnego. Zarówno wierzyciel, jak i dłużnik mogą swobodnie przeliczać należną kwotę.

Jednym z pierwszych państw europejskich, które wdrożyło dyrektywę do swojego systemu prawnego, były Włochy. Dnia 31 października 2012 r. włoski rząd przyjął projekt dekretu ustawodawczego wdrażającego dyrektywę. Następnie wskazywany wyżej projekt został potwierdzony dekretem ustawodawczym nr 192 z 9 listopada 2012 r., który został opublikowany we włoskim dzienniku ustaw „Gazetta Ufficiale” w dniu 15 listopada 2012 r.²² Co istotne, przepisy weszły w życie w dniu 1 stycznia 2013 r. pomimo tego, iż państwa członkowskie zostały zobligowane do transpozycji dyrektywy do dnia 16 marca 2013 r. Włoski ustawodawca postanowił wprowadzić je jak najszybciej, aby działać na rzecz małych i średnich przedsiębiorców będących słabszą stroną stosunków handlowych przez wzgląd na ich sytuację finansową. Niezwykle ważną cechą implementacji jest miejsce wprowadzenia regulacji zgodnych z dyrektywą 2011/7/UE. Na przykład w Niemczech oraz Austrii implementacja nastąpiła do kodeksów cywilnych obowiązujących w tych krajach²³. Natomiast Francja, podobnie jak Polska, wprowadziła oddzielną ustawę, w której w art. 9 została zawarta kwestia odnosząca się do rekompensaty w kwocie 40 euro²⁴. Podkreślić przy tym należy, iż prawo krajowe nie może przewidywać surowszych warunków dochodzenia rekompensaty. Wprowadzenie przez kraj członkowski przepisów utrudniających dochodzenie rekompensaty wiązałoby się z niewłaściwą transpozycją dyrektywy. Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej prze-

²¹ Tabela A kursów średnich, Tabela nr 083/A/NBP/2021 z dnia 30.04.2021, <https://www.nbp.pl/home.aspx?navid=archa&c=/ascx/tabarch.ascx&n=a083z210430> [dostęp: 29.05.2021].

²² Decreto Legislativo, 9 novembre 2012, n. 192.

²³ P. Dzienis, *Motywacyjna funkcja rekompensaty za koszty odzyskiwania należności w wysokości 40 euro w transakcjach handlowych a zasady słuszności. Głosa do uchwały SN z dnia 11 grudnia 2015 r.*, III CZP 94/15, „Głosa” 2017, nr 3, s. 63-72.

²⁴ Décret n° 2013-269 du 29 mars 2013 relatif à la lutte contre les retards de paiement dans les contrats de la commande publique.

pisy dyrektywy 2011/7/UE w zakresie rekompensaty w kwocie 40 euro zostały poprawnie przeniesione do prawa krajowego przez wszystkie państwa członkowskie²⁵.

7. Przepisy intertemporalne zastosowane w ustawie z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych oraz ich znaczenie

Analizując wyrok wydany przez Trybunał Sprawiedliwości w przedmiotowej sprawie, wskazać trzeba, iż zawiera on wiele istotnych kwestii wartych poruszenia. Przede wszystkim należy odnieść się do rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości opartego wprost na art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE. Warty wskazania jest fakt, iż polski ustawodawca skorzystał z możliwości zawartej w art. 15 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych stanowiącym implementację wskazanej dyrektywy i wprowadził zasadę, iż do transakcji handlowych zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Co istotne, we wcześniejszej ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych brak było zapisu umożliwiającego wierzycielowi ubieganie się od dłużnika rekompensaty za koszty odzyskiwania należności. Analizując brzmienie wskazanego przepisu, należy zwrócić szczególną uwagę na sformułowanie „umowy zawarte”²⁶. Jest to jedyne miejsce w całej dyrektywie, w którym zastosowano wskazane powyżej określenie, ustawa bowiem stosuje sformułowanie „transakcje handlowe”. W związku z powyższym należy wskazać, iż przedmiotowy zapis był niezwykle przemyślany oraz miał za zadanie wpłynąć na umowy już zawarte. Wierzyciel, chcąc skorzystać z uprawnień przyznanych mu w nowej dyrektywie, mając na względzie skorzystanie z tego zapisu przez konkretne państwo członkowskie, musiał zawrzeć nową umowę. Do nowej umowy zastosowanie znalazłyby przepisy znajdujące się w nowej ustawie, które mają za zadanie w większym stopniu chronić wierzyciela. Dzięki przedmiotowemu zapisowi przedsiębiorcy, chcąc skorzystać z nowych przysługujących im uprawnień, musieli zawrzeć nowe umowy zgodne z nowo przyjętymi przepisami. Takie działanie ze strony ustawodawcy zarówno krajowego, jak i unijnego miało doprowadzić w rezultacie do zmniejszenia opóźnień płatności w transakcjach handlowych, ponieważ wychodzono z przekonania, że dodatkowa sankcja finansowa zadziała na dłużników motywująco. Jednakże późniejsze nowelizacje oraz badania wskazały, iż początkowe założenia zarówno dyrektywy, jak i usta-

²⁵ Odpowiedź udzielona przez komisarz Elżbietę Bieńkowską w imieniu Komisji, 14 grudnia 2016 r., numer referencyjny pytania: E-007377/2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2016-007377-ASW_PL.html [dostęp: 30.05.2021].

²⁶ „Podczas transpozycji niniejszej dyrektywy państwa członkowskie mogą zdecydować czy wykluczyć umowy zawarte przed dniem 16 marca 2013 r.” – art. 12 ust. 4 dyrektywy 2011/7/UE.

wy wymagały znacznego dopracowania oraz zaostrzenia, co w polskim prawie nastąpiło dzięki ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych, na mocy której wprowadzono m.in. nowe, wyższe stawki rekompensat w zależności od zadłużenia.

8. Wybrane orzecznictwo polskich sądów powszechnych w zakresie ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych

Od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych w polskich sądach powszechnych występuje wiele spraw głównie związanych z art. 10 przedmiotowej ustawy. Orzecznictwo w tym zakresie jest wielce zróżnicowane, natomiast wiele spraw było rozstrzyganych przez Sąd Najwyższy. Jedną z najczęściej omawianych i najszerzej komentowanych uchwał w zakresie tejże ustawy jest uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r. wydana w sprawie o sygn. akt III CZP 94/15. Wskazywana uchwała wyjaśnia sposób dochodzenia stałej rekompensaty w kwocie 40 euro (uchwała była wydawana przed nowelizacją wprowadzającą dodatkowe stawki 70 euro i 100 euro) za koszty odzyskiwania należności w transakcjach handlowych. Sąd Najwyższy we wskazanej wyżej uchwale wyjaśnił, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami dochodzenie rekompensaty nie wymaga wykazania faktycznie poniesionych kosztów, przy czym roszczenie może okazać się niezasadne np. poprzez wzgląd na nadużycie prawa podmiotowego wynikającego z art. 5 k.c. przez powoda. Powyższe rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego stało się podstawą wielu wyroków sądów powszechnych, jednakże nie wszystkie sądy podzielają poglądy Sądu Najwyższego zawarte w uchwale. W zakresie braku nakazu wykazania faktycznie poniesionych kosztów pojawiają się głosy, iż dochodzenie rekompensaty powinno być skorelowane z bezpośrednio poniesionymi kosztami windykacyjnymi. Za powyższym opowiadali się zarówno przedstawiciele doktryny²⁷, jak i niektóre sądy powszechne²⁸. Warto przy tym również zastosować wykładnię autentyczną zarówno samych przepisów, jak i uzasadnienia projektu z dnia 9 października 2015 r. W swojej treści zawiera on zdanie, które wydaje się kluczowe dla rozwiązania powyższej kwestii. „Jest to kwota ryczałtowa, możliwość jej dochodzenia nie jest uwarunkowana spełnieniem jakichkolwiek dodatkowych przesłanek”. Powyższe niejako rozwiewa wątpliwości i wskazuje, iż wierzyciel w żadnym stopniu nie jest zobowiązany do

²⁷ P. Fik, P. Staszczuk, *Wątpliwości dotyczące możliwości dochodzenia rekompensaty za koszty odzyskiwania należności na podstawie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2015, nr 7-8, s. 122-123.

²⁸ Wyrok Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 17 lutego 2015 r., VI Ga 8/15.

wykazania jakichkolwiek poniesionych przez siebie kosztów. Pomimo jasnego sformułowania Sądu Najwyższego polskie sądy powszechne niejednokrotnie podejmowały decyzje sprzeczne ze stanowiskiem wskazanym w uchwale. Warto w tym miejscu przytoczyć np. treść wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 września 2019 r. wydanego w sprawie o sygn. akt II C 690/19²⁹. W tym wyroku Sąd Okręgowy stwierdził: „W ocenie sądu nie można żądać rekompensaty kosztów, jeżeli do odzyskiwania należności w ogóle nie doszło. Powód nie wykazał poniesienia jakichkolwiek kosztów pomiędzy dniem popadnięcia przez pozwanego w opóźnienie, a faktycznym dniem uiszczenia przez niego należności. Zważywszy zatem na cel wprowadzenia tego uregulowania i tym samym społeczno-gospodarcze przeznaczenie tego prawa, w niniejszej sprawie brak było podstaw dla uwzględnienia powództwa w zakresie przekraczającym równowartości kwoty 40 euro. Celem bowiem wprowadzenia tejże normy, jak wynikało to zarówno z dyrektywy europejskiej podlegającej implementacji właśnie w tej ustawie, jak i z samej treści art. 10, było zapewnienie rekompensaty za koszty odzyskiwania należności”. Podobne twierdzenia Sąd Okręgowy w Łodzi zawarł również w wyroku z dnia 14 czerwca 2019 r. wydanym w sprawie o sygn. akt XIII Ga 224/19. Również Sąd Okręgowy w Toruniu³⁰ wskazał, iż rekompensata przysługuje wierzycielowi jedynie w wypadku podjęcia przez niego jakichkolwiek działań windykacyjnych. Powyższe stoi w sprzeczności zarówno z treścią ustawy, jak i z założeniami dyrektywy 2011/7/UE. Przepisy ustawy w żadnym stopniu nie uzależniają dochodzenia rekompensaty od poniesionych przez wierzyciela kosztów lub podjętych przez niego działań windykacyjnych. Sądy przy tym powołują się na wykładnię historyczną, która miałaby wskazywać, że roszczenie jest zależne od podjęcia przez wierzyciela działań windykacyjnych³¹. W opozycji do powyższych wyroków sądów stoi m.in. treść wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, który powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego III CZP 94/15 z dnia 11 grudnia 2015 r., wskazał, iż celem ustalenia rekompensaty w wysokości 40 euro nie jest zwrócenie wierzycielowi poniesionych przez niego kosztów, lecz skłonienie dłużnika do zapłaty zgodnej z terminem³². Podobne stanowisko zajął m.in. Sąd Okręgowy w Warszawie³³. Powyższe zdaje się najlepiej oddawać instytucję rekompensaty, gdyż jest to zgodne z założeniami dyrektywy. Często poruszaną kwestią jest również „znaczność” opóźnienia. Zarówno przepisy ustawy, jak i dyrektywy w żadnym miejscu nie

²⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 września 2019 r., II C 690/19, LEX nr 2729349.

³⁰ Wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 22 marca 2018 r., VI Ga 5/18, LEX nr 2467513.

³¹ S. Gołębiowski, *Nowe instrumenty zwalczania opóźnień płatności w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2015, nr 1, s. 41-42.

³² Wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 20 grudnia 2017 r., VIII Ga 267/17, LEX nr 2437219.

³³ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 marca 2017 r., XXIII Ga 173/17, LEX nr 2295533.

wskazują, jakie powinno być opóźnienie, aby dochodzona przez wierzyciela rekompensata była słuszna. Natomiast art. 10 ust. 1 u.p.n.o.t.h. wskazuje wprost, iż rekompensata przysługuje „od dnia nabycia uprawnienia do odsetek”. Oznacza to, iż rekompensata przysługuje wierzycielowi już dzień po umownym terminie zapłaty. Powyższe nie znalazło jednak potwierdzenia w polskim orzecznictwie. Tak na przykład Sąd Okręgowy w Łodzi wskazał, iż „Opóźnienie w rozmiarze kilkunastu dni, w skład którego wchodzi też dni wolne od pracy, nie może być kwalifikowane jako znaczne, a już szczególnie nie jako nadmierne”. W dalszej części treści wyroku Sąd wskazuje, iż przez wzgląd na brak „znaczności” powód naruszył art. 5 k.c.³⁴ Warto podkreślić, iż w ocenie Sądu 30-dniowe opóźnienie należy pozytywać za niewielkie. Naruszenie art. 5 k.c. w sprawach dotyczących rekompensaty jest również niezwykle szeroko omawiane. Wskazać należy przy tym treść wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi, w którym wskazano, iż podnoszenie zarzutu naruszenia art. 5 k.c. musi wiązać się z wykazaniem przez pozwanego istnienia okoliczności rażących i nieakceptowalnych w świetle prawnych wartości³⁵. Wyjątkowość instytucji zawartej w powyższym przepisie wskazuje w swoim orzecznictwie również Sąd Najwyższy³⁶. W zakresie rekompensaty problematyczny jest również termin przedawnienia przedmiotowego roszczenia, gdyż u.p.n.o.t.h. nie porusza tejże kwestii. Słusznie zauważył Sąd Okręgowy w Szczecinie, iż instytucja zawarta w art. 10 ust. 1 u.p.n.o.t.h. nie jest roszczeniem akcesoryjnym związanym z konkretnym stosunkiem prawnym, lecz oddzielną instytucją, dla której nie został uregulowany termin przedawnienia. W związku z tym zastosowanie powinien znaleźć ogólny termin przedawnienia zgodny z art. 118 k.c.³⁷ Powyższe stanowisko jest powielane przez inne sądy powszechne, np. Sąd Okręgowy w Łodzi³⁸.

9. Znaczenie przepisów o opóźnieniach w transakcjach handlowych dla obecnej gospodarki oraz powszechność ich stosowania

Zgodnie z najnowszym raportem przeprowadzonym przez Intrum Iustitia obecnie średni termin płatności w sektorze prywatnym w Polsce wynosi 62 dni, natomiast w sektorze publicznym 79 dni³⁹. Oznacza to, iż w porównaniu do raportu z 2011 r. terminy wzrosły odpowiednio o 26 dni w sektorze prywatnym oraz 41 dni w sektorze publicz-

³⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 grudnia 2019 r., III Ca 1830/19, LEX nr 3060798.

³⁵ Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 września 2017 r., XIII Ga 748/17, LEX nr 2386352.

³⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2013 r., II CSK 438/12, LEX nr 1341662.

³⁷ Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 grudnia 2017 r., VIII Ga 477/17, LEX nr 2429940.

³⁸ Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 17 marca 2017 r., XIII Ga 130/17, LEX nr 2386130.

³⁹ *European Payment Report 2020*, https://www.intrum.com/media/8918/european-payment-report-2020_final.pdf, s. 72 [dostęp: 30.05.2021].

nym⁴⁰. Powyższe mogłoby wskazywać, iż transpozycja do polskiego prawa dyrektywy 2011/7/UE nie przynosi oczekiwanych efektów. Na wskazanie zasługuje fakt, iż jest to pierwsza obowiązująca w historii naszego prawa ustawa nakładająca na dłużnika wprost wyartykułowaną karę pieniężną za niedotrzymywanie terminów. Na obecnym etapie obowiązywania problemów należy doszukiwać się między innymi w niejasnym orzecznictwie sądów powszechnych. Dodatkowo należy odnieść się do popularności wskazywanej ustawy. Obecnie brak jest pozycji naukowych, które wyjaśniałyby problematyczne kwestie związane z u.p.n.o.t.h., dodatkowo pomimo ponad ośmiu lat jej obowiązywania nie jest ona popularna wśród przedsiębiorców. W celu usprawnienia działania ustawy znowelizowano ją ustawą z dnia 19 lipca 2019 r.⁴¹ Wprowadzono do niej m.in. możliwość prowadzenia przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: UOKiK) postępowania w sprawie nadmiernego opóźniania się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego. Postępowanie wszczynane jest z urzędu, co jednocześnie nie oznacza, iż informacje o opóźnieniach może przekazać Prezesowi UOKiK podmiot zewnętrzny. Najistotniejsza w tym kontekście jest przeprowadzona przez Prezesa UOKiK analiza informacji oraz zbadanie, czy faktycznie doszło do opóźnienia⁴². Ważną nowelizacją było również wprowadzenie zmiany w zakresie terminów maksymalnych oraz zobowiązanie kierowników podmiotów, o których mowa w art. 27b ust. 2 o podatku dochodowym od osób prawnych⁴³, do przedkładania ministrowi właściwemu ds. gospodarki sprawozdań o stosowanych terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Przez wzgląd na wejście w życie przepisów z początkiem stycznia 2020 r. oraz wybuch pandemii COVID-19 w marcu 2020 r. obecnie utrudnione jest wnioskowanie, czy przedmiotowe zmiany wpłyną pozytywnie na zachowywanie terminów płatności. Pandemia spowodowała znaczny regres gospodarczy w wielu sektorach gospodarki, który może być odczuwalny przez wiele kolejnych lat. Powyższe znajduje również odniesienie w terminach płatności, które zostały drastycznie wydłużone w wielu branżach. W związku z tym na rezultaty związane z nowelizacją będziemy musieli poczekać kilka najbliższych lat.

10. Wnioski

Po przeprowadzonej analizie wyroku będącego przedmiotem glosy oraz instytucji rekompensaty opartej na ustawie o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w trans-

⁴⁰ European Payment Index 2011, s. 33 [dostęp: 30.05.2021].

⁴¹ Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych.

⁴² P. Dolniak, *Przeciwdziałanie nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 13(c).

⁴³ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1406 z późn. zm.).

akcjach handlowych należy wyartykułować kilka niezmiernie istotnych wniosków. Po pierwsze należy wskazać, iż wyrok Trybunału Sprawiedliwości wydany w omawianej sprawie jest szczególnie ważny dla obrotu prawnego. Wyjaśnia on, jakie prawo należy stosować do umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy stanowiącej implementację dyrektywy 2011/7/UE w danym kraju. Dodatkowo podkreślone zostało, iż ostateczna decyzja była zależna od państwa członkowskiego. Jako drugi istotny wniosek płynący z przedmiotowej glosy należy wskazać to, iż polskie sądy powszechne często błędnie interpretują przepisy o rekompensacie za koszty odzyskiwania należności. Dochodzi do sytuacji, w której wierzyciel zostaje niejako ukarany za to, iż stosuje instytucję ustawową zgodnie z założeniami. Nie sposób pominąć faktu, iż wielokrotnie polskie sądy wskazują na znikomą zwłokę czy zbyt duże obciążenie rekompensatą dla dłużnika. Jednocześnie warunkiem *sine qua non* domagania się rekompensaty jest uzyskanie przez wierzyciela prawa do odsetek. Należy również odnieść się do kwestii skuteczności oraz popularności ustawy. Z treści tekstu wynika, iż instytucja rekompensaty w dalszym ciągu nie jest popularna wśród przedsiębiorców, natomiast jej wprowadzenie nie wpłynęło pozytywnie na skrócenie terminów płatności. W związku z powyższym należy wywnioskować, iż konieczne wydają się kolejne zmiany w przedmiotowej materii. Ustawodawca zarówno unijny, jak i krajowy dokłada wielu starań, aby maksymalnie skrócić terminy płatności. W tym celu należałoby przede wszystkim doprowadzić do ujednoczenia linii orzeczniczej oraz wpłynięcia na popularność instytucji rekompensaty. Obecnie polskie sądy orzekają w niezmiernie zróżnicowany sposób w sprawach dotyczących rekompensaty za koszty odzyskiwania należności. Niejednolita linia orzecznicza prowadzi natomiast do braku pewności prawa, co niejednokrotnie skutkuje brakiem podjęcia działań przez wierzyciela. Dla zwiększenia skuteczności działań wierzyciela nieodzowne byłoby znowelizowanie przepisów egzekucyjnych zmierzające do zwiększenia efektywności postępowań. Obecnie dłużnicy niejednokrotnie czują się bezkarni z powodu nieefektywnej drogi egzekucyjnej. Wprowadzenie większej efektywności egzekucyjnej oraz wpłynięcie na skrócenie postępowań sądowych mogłoby skłonić wierzyciela do stosowania instytucji rekompensaty, zaś dłużników do uiszczania płatności za transakcje handlowe w terminie.

Bibliografia

Akty prawne

Decreto Legislativo, 9 novembre 2012, n. 192.

Décret n° 2013–269 du 29 mars 2013 relatif à la lutte contre les retards de paiement dans les contrats de la commande publique.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz. Urz. UE L 48/1 z 23.02.2011 r.).

Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Combating Late Payment in Commercial Transactions (Recast) – Implementing the Small Business Act, 2010 O.J. (C 255).

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1406 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 424).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 162).

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1649).

Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału (dziewiąta izba) z dnia 1 czerwca 2017 r., C – 330/16.

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie, XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy, XXIII Ga 251/15.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN 500/90.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2013 r., II CSK 438/12, LEX nr 1341662.

Wyrok Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 17 lutego 2015 r., VI Ga 8/15.

Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 17 marca 2017 r., XIII Ga 130/17, LEX nr 2386130.

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 marca 2017 r., XXIII Ga 173/17, LEX nr 2295533.

Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 września 2017 r., XIII Ga 748/17, LEX nr 2386352.

Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 grudnia 2017 r., VIII Ga 477/17, LEX nr 2429940.

Wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 20 grudnia 2017 r., VIII Ga 267/17, LEX nr 2437219.

Wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 22 marca 2018 r., VI Ga 5/18, LEX nr 2467513.

Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 września 2019 r., II C 690/19, LEX nr 2729349.

Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 grudnia 2019 r., III Ca 1830/19, LEX nr 3060798.

Literatura

Dolniak P., *Przeciwdziałanie nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 13(c).

Dzienis P., *Motywacyjna funkcja rekompensaty za koszty odzyskiwania należności w wysokości 40 euro w transakcjach handlowych a zasady słuszności. Glosa do uchwały SN z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 94/15*, „Glosa” 2017, nr 3.

Fik P., Staszczuk P., *Wątpliwości dotyczące możliwości dochodzenia rekompensaty za koszty odzyskiwania należności na podstawie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych*, „Przegląd Sądowy” 2015, nr 7–8.

Gołębiowski S., *Nowe instrumenty zwalczania opóźnień płatności w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2015, nr 1.

Ignatowicz J., *System prawa cywilnego*, t. I, Wrocław 1985.

Koszowski M., *Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, Dąbrowa Górnicza 2012.

Tot I., *Late payment directive: recent and pending cases at the court of justice*, "Intereulaweast" 2016, vol. III, no 2.

Źródła internetowe

European Payment Index 2011, firstonline.info, <http://firstonline.info/news/files/356.pdf>.

Odpowiedź udzielona przez komisarz Elżbietę Bieńkowską w imieniu Komisji, 14 grudnia 2016 roku, Numer referencyjny pytania: E-007377/2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2016-007377-ASW_PL.html.

European Payment Report 2020, https://www.intrum.com/media/8918/european-payment-report-2020_final.pdf.

Tabela A kursów średnich, Tabela nr 083/A/NBP/2021 z dnia 2021-04-30, www.nbp.pl, <https://www.nbp.pl/home.aspx?navid=archa&c=/ascx/tabarch.ascx&n=a083z210430>.